

diach rad narodowych działają przy terenowych organach administracji państwowej odpowiedniego stopnia.

2. Przepis ust. 1 stosuje się również do kolegiów do spraw wykróżeń powoływanych przez gminne (miasta i gminy) rady narodowe oraz przez miejskie rady narodowe miast nie stanowiących powiatów.

3. Sprawy indywidualne z zakresu administracji państwowej wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy są załatwiane w dotychczasowym toku instancji.

Art. 5. 1. W ustawie z dnia 31 października 1957 r. — Ordynacja wyborcza do rad narodowych (Dz. U. z 1973 r. Nr 38, poz. 226) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 8 skreśla się ust. 2 i oznaczenie ust. 1,
- 2) w art. 78 skreśla się ust. 2.

2. Przewidziane w art. 78 ust. 1 i 3 ustawy powołanej w ust. 1 zadania komisji mandatowej przejmują prezydja rad narodowych określone niniejszą ustawą.

3. W ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. — Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 1960 r. Nr 30, poz. 168, z 1962 r. Nr 33, poz. 156 i z 1972 r. Nr 49, poz. 314) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) skreśla się art. 16 § 2,
- 2) skreśla się art. 140,
- 3) w art. 159 pkt 2 wyrazy: „Rada Ministrów” zastępuje się wyrazami: „Prezes Rady Ministrów”.

4. W ustawie z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1967 r. Nr 44, poz. 220, z 1972 r. Nr 53, poz. 342 oraz z 1973 r. Nr 27, poz. 153 i Nr 38, poz. 224) art. 11 otrzymuje brzmienie:

„Art. 11. 1. Kierowanie sprawami obronności województw i miast wyłączonych z województw oraz powiatów i miast stanowią-

cych powiaty należy do terenowych komitetów obrony odpowiedniego stopnia.

2. Przewodniczącymi terenowych komitetów obrony są przewodniczący odpowiednich rad narodowych, a pierwszymi zastępcami — wojewodowie, prezydenci miast, naczelnicy powiatów i miast stanowiących powiaty.

3. Komitet Obrony Kraju określa skład terenowych komitetów obrony, zasady powoływania zastępców przewodniczącego i członków tych komitetów oraz ich organów wykonawczych, jak również zakresy działania terenowych komitetów obrony.”

5. W dekretach z dnia 5 października 1972 r. o uposażeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz. U. Nr 42, poz. 269) oraz o zaopatrzeniu emerytalnym osób zajmujących kierownicze stanowiska polityczne i państwowe oraz członków ich rodzin (Dz. U. Nr 42, poz. 270) w art. 1 zastępuje się wyrazy: „przewodniczący prezydiów wojewódzkich rad narodowych oraz prezydiów rad narodowych miast wyłączonych z województw” wyrazami: „wojewodowie oraz prezydenci miast wyłączonych z województw” w odpowiednich przypadkach.

Art. 6. Prezes Rady Ministrów ogłosi w drodze obwieszczenia jednolity tekst ustawy o radach narodowych z uwzględnieniem zmian wynikających z niniejszej ustawy oraz przepisów ogłoszonych przed wydaniem jednolitego tekstu, z zachowaniem ciągłej numeracji rozdziałów, artykułów, ustępów i punktów.

Art. 7. Ustawa wchodzi w życie z dniem 9 grudnia 1973 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *H. Jabłoński*
Sekretarz Rady Państwa: *L. Stasiak*

OBWIESZCZENIE PREZESA RADY MINISTRÓW

z dnia 23 listopada 1973 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych.

1. Na podstawie art. 6 ustawy z dnia 22 listopada 1973 r. o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. Nr 47, poz. 276) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych (Dz. U. Nr 5, poz. 16) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dnia 28 czerwca 1963 r. o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. Nr 28, poz. 164), ujętych w jednolitym tekście ogłoszonym jako załącznik do obwieszczenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 lipca 1963 r. (Dz. U. Nr 29, poz. 172), oraz zmian wprowadzonych ustawą z dnia 27 kwietnia 1972 r. — Karta praw i obowiązków nauczyciela (Dz. U. z 1972 r. Nr 16, poz. 114 i z 1973 r. Nr 12, poz. 89) i ustawą z dnia 29 listopada 1972 r. o utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. Nr 49, poz. 312), ujętych w jednolitym tekście ogłoszonym jako załącznik do obwieszczenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1972 r. (Dz. U. Nr 49, poz. 314), a także zmian wprowadzonych

ustawą z dnia 22 listopada 1973 r. o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. Nr 47, poz. 276), z zachowaniem ciągłej numeracji rozdziałów, artykułów, ustępów i punktów.

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych nie obejmuje następujących przepisów:

- 1) art. 85 ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych (Dz. U. Nr 5, poz. 16) w brzmieniu: „Art. 85. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”,
- 2) art. 4 ustawy z dnia 28 czerwca 1963 r. o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. Nr 28, poz. 164) w brzmieniu: „Art. 4. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”,
- 3) art. 125 ustawy z dnia 27 kwietnia 1972 r. — Karta

praw i obowiązków nauczyciela (Dz. U. Nr 16, poz. 114) w brzmieniu:

„Art. 125. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 maja 1972 r.”

- 4) art. 11 ustawy z dnia 29 listopada 1972 r. o utworzeniu gmin i zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. Nr 49, poz. 312) w brzmieniu:

„Art. 11. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1973 r. z wyjątkiem przepisów art. 7, które wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”

- 5) art. 2—4 i 7 ustawy z dnia 22 listopada 1973 r. o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. Nr 47, poz. 276) w brzmieniu:

„Art. 2. 1. Pierwszą sesję wojewódzkiej, powiatowej, miejskiej i dzielnicowej rady narodowej po wejściu w życie niniejszej ustawy zwołuje przewodniczący dotychczasowego prezydium rady narodowej. W zarządzeniu o zwołaniu sesji jej otwarcie powierza się jednemu z najstarszych wiekiem radnych.

2. Do czasu powołania terenowych organów administracji państwowej na zasadach niniejszej ustawy obowiązki wojewodów, prezydentów miast, naczelników powiatów, miast i dzielnic wykonują dotychczasowi przewodniczący prezydiów rad narodowych odpowiednich stopni.

Art. 3. Do czasu wydania przepisów wykonawczych na podstawie art. 102a ust. 1 pkt 3 i 4 ustawy z dnia

25 stycznia 1958 r. o radach narodowych w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą:

- 1) do wicewojewodów, wiceprezydentów miast wyłączonych z województw, do prezydentów innych miast, naczelników powiatów, miast i dzielnic oraz ich zastępców stosuje się odpowiednio dotychczasowe przepisy w sprawie wynagrodzenia stale urzędujących członków prezydiów rad narodowych,
- 2) do pracowników urzędów terenowych organów administracji państwowej stosuje się odpowiednio dotychczasowe przepisy w sprawie ustalenia stanowisk, kwalifikacji i wynagrodzenia pracowników rad narodowych.

Art. 4. 1. Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy jednostki organizacyjne działające dotychczas przy prezydiach rad narodowych działają przy terenowych organach administracji państwowej odpowiedniego stopnia.

2. Przepis ust. 1 stosuje się również do kolegiów do spraw wykroczeń powoływanych przez gminne (miasta i gminy) rady narodowe oraz przez miejskie rady narodowe miast nie stanowiących powiatów.

3. Sprawy indywidualne z zakresu administracji państwowej wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy są załatwiane w dotychczasowym toku instancji.”

„Art. 7. Ustawa wchodzi w życie z dniem 9 grudnia 1973 r.”

Prezes Rady Ministrów: *P. Jaroszewicz*

Załącznik do obwieszczenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 23 listopada 1973 r. (poz. 277).

USTAWA

z dnia 25 stycznia 1958 r.

o radach narodowych.

W celu przyspieszenia społeczno-gospodarczego rozwoju kraju, lepszego zaspokajania potrzeb ludności, pogłębienia demokracji socjalistycznej, dalszego wzmocnienia roli i autorytetu rad narodowych i terenowych organów administracji państwowej, a także w celu usprawnienia ich działalności stanowi się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne.

Art. 1. 1. W Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej władza należy do ludu pracującego miast i wsi.

2. Rady narodowe w gminach, miastach, dzielnicach miast, powiatach i województwach są organami władzy państwowej i podstawowymi organami samorządu społecznego ludu pracującego miast i wsi i wyrażają jego wolę.

3. Rady narodowe jako terenowe organy władzy państwowej kierują całokształtem rozwoju społeczno-gospodarczego terenu oraz oddziałują na wszystkie jednostki administracji i gospodarki na danym terenie, inspirują ich działalność oraz sprawują nad nimi kontrolę.

4. Rady narodowe jako podstawowe organy samorządu społecznego organizują samodzielnie zaspokajanie po-

trzeb ludności swego terenu w oparciu o wszechstronne wykorzystanie miejscowych inicjatyw.

Art. 2. 1. Rady narodowe są wybierane przez ludność.

2. Radni są odpowiedzialni przed swymi wyborcami i mogą być przez nich odwoływani.

3. Tryb przeprowadzania wyborów oraz odwoływania radnych określa Ordynacja wyborcza do rad narodowych.

Art. 3. 1. Rady narodowe kierują działalnością gospodarczą, społeczną i kulturalną, wiążąc potrzeby terenu z zadaniami ogólnopaństwowymi, oraz dbają o coraz lepsze zaspokajanie potrzeb ludności i o wszechstronny rozwój terenu.

2. Rady narodowe zmagają się do wzrostu i unowocześnienia produkcji i usług oraz do zapewniania kompleksowego, gospodarczego i społeczno-kulturalnego rozwoju swojego terenu, jako spójnego, socjalistycznego organizmu, w którym wszystkie zasoby i możliwości istniejące i dające się uruchomić powinny być wykorzystane dla dalszego rozwoju kraju.

3. Radom narodowym przysługuje w zakresie przewidzianym niniejszą ustawą lub przepisami szczególnymi prawo koordynacji działalności nie podporządkowanych im jednostek państwowych, spółdzielczych i organizacji społecznych.

Art. 4. Rady narodowe czuwają nad przestrzeganiem praworządności ludowej, ochraniają własność społeczną, zabezpieczają prawa obywateli, współdziałają w umacnianiu obronności i bezpieczeństwa Państwa.

Art. 5. Rady narodowe zwalczają przejawy samowoli i biurokratycznego stosunku do obywateli oraz czuwają nad wykonaniem przez obywateli obowiązków względem Państwa.

Art. 6. 1. W ramach uprawnień nadanych im przez ustawy rady narodowe wydają przepisy prawne powszechnie obowiązujące na danym terenie.

2. Rady narodowe mogą wydawać w szczególności zarządzenia porządkowe w celu ochrony bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego w zakresie nie unormowanym odrębnymi przepisami. Zasady i tryb wydawania zarządzeń porządkowych określa ustawa.

Art. 7. 1. Rady narodowe umacniają więź władzy państwowej z ludem pracującym miast i wsi, przyciągając coraz szersze rzesze ludzi pracy do udziału w rządzeniu Państwem.

2. Przy wykonywaniu swoich zadań rady narodowe korzystają z inicjatywy i współdziałania organizacji politycznych, związków zawodowych i innych organizacji społecznych ludu pracującego, jak również samorządu robotniczego i organizacji rolniczych.

3. Rady narodowe korzystają z inicjatywy i współdziałania komitetów Frontu Jedności Narodu, zwłaszcza przy włączaniu ludności do realizacji swych zadań, przy inicjowaniu czynów społecznych, organizowaniu spotkań radnych z wyborcami, realizowaniu postulatów i wniosków wyborców oraz przy popularyzacji wśród ludności dorobku i zamierzeń rad.

4. Rady narodowe i ich organy obowiązane są wyjaśniać ludności zasadnicze cele i wytyczne polityki władzy ludowej.

5. Rady narodowe udzielają poparcia społecznym formom umacniania harmonijnego współżycia mieszkańców.

Rozdział 2

Wspólne rady narodowe i zmiany w podporządkowaniu rad narodowych.

Art. 8. 1. O utworzeniu wspólnej rady narodowej dla dwu jednostek podziału terytorialnego decyduje Rada Państwa na wniosek Rady Ministrów.

2. O utworzeniu wspólnej rady narodowej miasta i gminy decyduje wojewódzka rada narodowa.

3. Wspólne rady narodowe zapewniają wykonanie zadań przewidzianych dla tych jednostek, dążąc do harmonijnego ich rozwoju i integracji społecznej i gospodarczej.

Art. 9. Rada Ministrów po uzyskaniu zgody Rady Państwa może podporządkować określoną powiatową radę narodową lub radę narodową miasta stanowiącego powiat nadzorowi rady narodowej miasta wyłączonego z województwa jako organu bezpośrednio wyższego stopnia, jeżeli obszary tych jednostek sąsiadują ze sobą.

Art. 10. W razie zmiany podporządkowania rady narodowej:

1) rada narodowa miasta wyłączonego z województwa przejmuje odpowiednie kompetencje wojewódzkiej rady narodowej,

2) w skład rady narodowej miasta wyłączonego z województwa wchodzi radni odpowiedniej wojewódzkiej rady narodowej zamieszkali na terenie powiatu lub miasta, którego rada została podporządkowana, a ich dotychczasowy mandat w wojewódzkiej radzie narodowej wygasa.

Art. 11. 1. Wojewódzka rada narodowa może po zasięgnięciu opinii zainteresowanych rad narodowych podporządkować określoną gminną (miasta i gminy) radę narodową lub miejską radę narodową miasta nie stanowiącego powiatu nadzorowi rady narodowej miasta stanowiącego powiat, jeżeli obszary tych jednostek sąsiadują ze sobą i podporządkowanie takie jest celowe ze względów społecznych i gospodarczych.

2. Rada narodowa miasta wyłączonego z województwa może za zgodą właściwej wojewódzkiej rady narodowej podporządkować określoną gminną (miasta i gminy) radę narodową lub miejską radę narodową miasta nie stanowiącego powiatu nadzorowi jednej z dzielnicowych rad narodowych jako organu bezpośrednio wyższego stopnia.

3. W razie zmiany podporządkowania gminnej (miasta i gminy) rady narodowej lub miejskiej rady narodowej miasta nie stanowiącego powiatu:

1) miejska rada narodowa miasta stanowiącego powiat lub dzielnicowa rada narodowa w mieście wyłączonym z województwa przejmuje odpowiednie kompetencje powiatowej rady narodowej,

2) w skład rady narodowej miasta stanowiącego powiat lub dzielnicowej rady narodowej wchodzi radni odpowiedniej powiatowej rady narodowej zamieszkali na terenie gminy lub miasta, którego rada narodowa została podporządkowana, a ich dotychczasowy mandat w powiatowej radzie narodowej wygasa.

Rozdział 3

Zadania rad narodowych.

Art. 12. 1. Rady narodowe uchwalają wieloletnie i roczne plany społeczno-gospodarczego rozwoju terenu zgodnie z kierunkami i zadaniami ustalonymi dla gospodarki rad narodowych przez Sejm i Radę Ministrów oraz koordynują i kontrolują wykonanie tych planów. Projekty planów przedstawiają radom narodowym terenowe organy administracji państwowej.

2. Rada Ministrów określa zasady i tryb opracowywania przez terenowe organy administracji państwowej oraz uchwalania przez rady narodowe wieloletnich i rocznych planów społeczno-gospodarczego rozwoju terenu.

Art. 13. 1. Rady narodowe uchwalają corocznie budżety na rok przyszły oraz kontrolują ich wykonanie.

2. Wydatki ustalane w budżetach terenowych powinny znajdować pokrycie przede wszystkim w dochodach własnych; radom narodowym może być przyznana dotacja z budżetu centralnego, stosownie do przepisów prawa budżetowego.

3. Dochodami własnymi są w szczególności:

- 1) wpłaty podległych radzie narodowej przedsiębiorstw i zakładów,
- 2) wpłaty za korzystanie ze świadczeń i usług oraz dochody majątkowe i administracyjne jednostek podległych radzie narodowej,
- 3) wpłaty z podatków i opłat terenowych oraz udziałów w dochodach budżetu centralnego, które ustala odrębne przepisy.

4. Wygospodarowane nadwyżki budżetowe rady narodowe wykorzystują dla realizacji swoich zadań, na zasadach ustalonych w prawie budżetowym.

Art. 14. 1. Kierownicy przedsiębiorstw i zakładów nie podporządkowanych radom narodowym i organy samorządu robotniczego współdziałają z radami narodowymi, w szczególności w celu wykorzystania produkcyjnych i usługowych możliwości tych jednostek dla potrzeb miejscowych, uzgadniania planów i lokalizacji budownictwa mieszkaniowego, prowadzenia wspólnych inwestycji komunalnych i socjalno-kulturalnych oraz organizacji i realizowania czynów społecznych.

2. Rady narodowe czuwają nad działalnością nie podporządkowanych im przedsiębiorstw i zakładów w zakresie zatrudnienia, budownictwa mieszkaniowego, zadań i inwestycji socjalno-kulturalnych, jak również w zakresie gospodarki przedsiębiorstw wodą, energią elektryczną, gazem i w innych sprawach mających wpływ na gospodarkę terenową.

3. Rada Ministrów ustala zakres i szczegółowe zasady wykonywania zadań wymienionych w ust. 1 i 2 przez rady narodowe poszczególnych stopni.

Art. 15. 1. Rady narodowe koordynują działalność spółdzielni i ich terenowych związków z działalnością państwowych przedsiębiorstw terenowych i zarządzanych centralnie oraz rzemiosła, jak również w zakresie i w trybie ustalonym odrębnymi przepisami kontrolują ich działalność oraz udzielają im pomocy w wykonywaniu ich zadań.

2. Działalność koordynacyjna, o której mowa w ust. 1, obejmuje w szczególności:

- 1) ustalanie dla spółdzielni i ich terenowych związków kierunków rozwoju i podstawowych zadań planowych, wynikających z narodowych i terenowych planów społeczno-gospodarczego rozwoju i z wytycznych centralnych związków spółdzielczych,
- 2) rozpatrywanie projektów planów gospodarczych terenowych związków spółdzielczych,
- 3) rozpatrywanie wytycznych terenowych związków spółdzielczych dla opracowania planów gospodarczo-finansowych spółdzielni,
- 4) rozpatrywanie okresowych sprawozdań spółdzielni i ich terenowych związków z realizacji zadań planowych i udzielanie im zaleceń dotyczących realizacji planów.

3. Rada Ministrów może po porozumieniu z naczelnymi organami spółdzielczości określić szczegółowe zasady i tryb wykonywania zadań określonych w ust. 1 i 2.

Art. 16. 1. Wojewódzkie rady narodowe nadają ogólny kierunek działalności rad narodowych na terenie województwa oraz koordynują działalność rad narodowych powiatowych i miejskich w miastach stanowiących powiaty miejskie.

2. Wojewódzkie rady narodowe podejmują działalność gospodarczą, społeczną i kulturalną o zasięgu szerszym niż powiatowy; w szczególności do ich zakresu działania należą sprawy:

- 1) przedsiębiorstw przemysłu terenowego, projektowych i budowlanych o zasięgu wojewódzkim lub międzypowiatowym,
- 2) państwowych gospodarstw rolnych, przedsiębiorstw mechanizacji rolnictwa oraz robót melioracyjnych,
- 3) przedsiębiorstw państwowej komunikacji samochodowej,

- 4) jednostek organizacyjnych handlu wewnętrznego w zakresie ustalonym przez Radę Ministrów,
- 5) budowy i utrzymania dróg państwowych i mostów w zakresie ustalonym przez Radę Ministrów,
- 6) szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych w zakresie przewidzianym w obowiązujących przepisach,
- 7) teatrów, bibliotek wojewódzkich, muzeów, wojewódzkich domów kultury,
- 8) wojewódzkich i rejonowych szpitali oraz przedsiębiorstw aptek, przedsiębiorstw uzdrowiskowych o znaczeniu wojewódzkim i sanatoriów,
- 9) zakładów specjalnych pomocy społecznej.

Art. 17. Wojewódzkie rady narodowe mogą przekazywać niektóre swoje zadania, o których mowa w art. 16 ust. 2, radom narodowym bezpośrednio niższego stopnia, stosownie do wytycznych Rady Ministrów wydanych za zgodą Rady Państwa; przekazanie następuje za zgodą rady narodowej, która ma przejąć zadania, przy równoczesnym przekazaniu środków służących do wykonywania tych zadań.

Art. 18. 1. Powiatowe rady narodowe zapewniają wszechstronną pomoc radom narodowym niższego stopnia oraz koordynują ich działalność.

2. Do zakresu działania powiatowych rad narodowych należą w szczególności sprawy:

- 1) przedsiębiorstw mechanizacji rolnictwa i robót melioracyjnych w zakresie ustalonym przez Radę Ministrów, obsługi weterynaryjnej, ochrony roślin, upowszechnienia wiedzy rolniczej, kontroli działalności kółek i organizacji rolniczych w zakresie spraw zleconych im przez Państwo,
- 2) pomocy dla spółdzielczości produkcyjnej i innych form zespołowej gospodarki na wsi,
- 3) przedsiębiorstw przemysłu terenowego i remontowo-budowlanych,
- 4) budownictwa wiejskiego,
- 5) przedsiębiorstw miejskiego handlu detalicznego i państwowych przedsiębiorstw gastronomicznych,
- 6) budowy i utrzymania dróg lokalnych,
- 7) szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych w zakresie przewidzianym w obowiązujących przepisach,
- 8) powiatowych domów kultury, teatrów, kin, muzeów i archiwów regionalnych,
- 9) lecznictwa otwartego o zasięgu powiatowym, szpitali powiatowych, przychodni specjalistycznych, powiatowych stacji pogotowia ratunkowego, powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych, aptek, przedsiębiorstw uzdrowiskowych,
- 10) zakładów pomocy społecznej.

Art. 19. Powiatowe rady narodowe mogą za zgodą wojewódzkich rad narodowych przekazywać niektóre swoje zadania, o których mowa w art. 18 ust. 2, radom narodowym niższego stopnia; przepis art. 17 stosuje się odpowiednio.

Art. 20. 1. Podstawowym zadaniem miejskich rad narodowych jest prowadzenie gospodarki komunalnej, zaspokajanie potrzeb bytowych i kulturalnych mieszkańców miasta.

2. W szczególności do zakresu działania miejskich rad narodowych w miastach nie stanowiących powiatów miejskich należą sprawy:

- 1) miejskich elektrowni i gazowni, zakładów wodociągowych, kanalizacyjnych i oczyszczania miasta oraz przedsiębiorstw komunikacji miejskiej, jak również budowy i utrzymania dróg, ulic, placów i mostów,
- 2) zarządu budynków mieszkalnych, hoteli miejskich, gospodarki terenami,
- 3) miejskich zakładów produkcyjnych i jednostek usługowych,
- 4) zabezpieczenia właściwego pomieszczenia i obsługi gospodarczej szkół podstawowych oraz prowadzenia przedszkoli,
- 5) teatrów, instytucji muzycznych, archiwów, miejskich domów kultury i świetlic, bibliotek powszechnych,
- 6) lecznictwa otwartego, izb porodowych i punktów położniczych oraz żłobków,
- 7) nadawania nazw ulicom i placom oraz ustalania herbu miasta,
- 8) nadawania obywatelstwa honorowego miasta.

3. Do rad narodowych miast stanowiących powiaty miejskie stosuje się przepis ust. 2 oraz odpowiednie przepisy o zakresie działania powiatowych rad narodowych.

4. Do rad narodowych miast wyłączonych z województw mają ponadto odpowiednio zastosowanie przepisy dotyczące zakresu działania i uprawnień wojewódzkich rad narodowych.

Art. 21. 1. W miastach podzielonych na dzielnice miejskie rady narodowe przekazują część swoich zadań dzielnicowym radom narodowym. Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa może określić zadania, których przekazanie jest obowiązkowe.

2. Miejska rada narodowa nie może przekazać dzielnicowym radom narodowym uprawnień dotyczących:

- 1) wydawania przepisów prawnych,
- 2) stanowienia o podatkach, opłatach i świadczeniach,
- 3) prowadzenia przedsiębiorstw i zakładów mających ogólnomiejskie znaczenie,
- 4) dysponowania nieruchomościami i urządzeniami mającymi ogólnomiejskie znaczenie.

Art. 22. W wypadkach uzasadnionych charakterem lub rozmiarami podejmowanych zadań rady narodowe współdziałają z sąsiednimi radami narodowymi; mogą one odbywać wspólne sesje i podejmować wspólne uchwały.

Art. 23. Rada Państwa może na wniosek Rady Ministrów:

- 1) szczegółowo określić zadania rad narodowych poszczególnych stopni,
- 2) przekazywać radom narodowym niższych stopni zadania rad narodowych wyższych stopni.

Rozdział 4

Sesje rad narodowych.

Art. 24. Rady narodowe jako organy przedstawicielskie wykonują swoje zadania na sesjach, przy pomocy prezydium i komisji rady oraz przez działalność radnych w terenie.

Art. 25. 1. Na sesjach rady narodowe rozpatrują sprawy mające zasadnicze znaczenie dla danego terenu; w szczególności uchwalają plan społeczno-gospodarczego rozwoju i budżet oraz rozpatrują sprawozdania z ich wykonania, ustalają wytyczne dla wykonywania ważniejszych zadań, powołują i odwołują swoje organy, udzielają wy-

tycznych dla ich działalności i rozpatrują ich sprawozdania.

2. Rozpatrzeniu na sesji podlegają również zasadnicze dla interesów miejscowej ludności sprawy dotyczące działalności przedsiębiorstw i instytucji nie podporządkowanych radzie narodowej.

3. Rady narodowe oceniają na sesjach działalność terenowych organów administracji państwowej i jednostek gospodarczych oraz ustalają środki dla usunięcia braków i przyspieszenia rozwoju terenu.

4. Na sesjach rady narodowe obowiązane są okresowo rozpatrywać realizację postulatów i wniosków wyborców.

5. Przed sesją komisje i radni badają w terenie sprawy, które mają być przedmiotem obrad, w szczególności zasięgają w tym przedmiocie opinii wyborców.

Art. 26. 1. Na pierwszej sesji po wyborach rada narodowa wybiera ze swego grona na okres kadencji przewodniczącego rady narodowej i jego zastępców oraz przewodniczących stałych komisji; stanowią oni prezydium rady narodowej.

2. Rada narodowa ustala liczbę zastępców przewodniczącego rady zgodnie z wytycznymi Rady Państwa.

3. Przewodniczący rady narodowej i jego zastępcy działają do czasu dokonania wyboru na te stanowiska przez radę narodową następnej kadencji.

4. Pierwszą sesję po wyborach zwołuje w ciągu dwóch tygodni od dnia wyborów przewodniczący rady narodowej wybrany przez radę poprzedniej kadencji; otwarcie pierwszej sesji powierza się jednemu z najstarszych wiekiem radnych.

5. Pierwszą sesję rady narodowej w nowo utworzonej jednostce podziału terytorialnego zwołuje przewodniczący rady narodowej bezpośrednio wyższego stopnia.

Art. 27. 1. Sesje zwyczajne odbywają się w terminach przewidzianych w planie pracy, uchwalanym corocznie przez rady narodowe i określającym główne zagadnienia porządku obrad.

2. Sesje zwyczajne rad narodowych odbywają się co najmniej 4 razy w roku.

Art. 28. W miarę potrzeby zwołuje się sesję nadzwyczajną. Sesję nadzwyczajną należy zwołać, jeżeli zażąda tego we wniosku pisemnym przynajmniej $\frac{1}{4}$ radnych, wskazując równocześnie proponowany przedmiot obrad. W tym przypadku otwarcie sesji powinno nastąpić w ciągu 10 dni od dnia zgłoszenia wniosku.

Art. 29. 1. Sesję zwołuje prezydium rady narodowej.

2. Projekt porządku obrad, sposób przygotowania sesji oraz miejsce, dzień i godzinę jej otwarcia ustala prezydium rady narodowej.

Art. 30. 1. Sesję otwiera przewodniczący rady.

2. Rada narodowa może obradować przy obecności co najmniej $\frac{1}{2}$ ogólnej liczby radnych.

3. W razie stwierdzenia braku quorum przewodniczący wyznacza datę następnego posiedzenia.

Art. 31. 1. Obrady na sesji są jawne. Czas, miejsce i przedmiot obrad należy podać do wiadomości publicznej.

2. Przewodniczący rady z własnej inicjatywy lub na wniosek prezydium rady zarządza tajność obrad, jeśli wymaga tego dobro Państwa.

Art. 32. 1. Przewodniczący rady może udzielić głosu zaproszonym osobom spoza rady.

2. Kierownicy terenowych organów państwowych, instytucji i jednostek gospodarczych nie podporządkowanych radzie narodowej mogą być wezwani do udzielenia na sesji informacji.

Art. 33. 1. Uchwały na sesji zapadają zwykłą większością głosów w głosowaniu jawnym.

2. W wypadkach przewidzianych w obowiązujących przepisach stosuje się tajne głosowanie kartkami. Rada narodowa może uchwalić tajność głosowania również w innych wypadkach.

Art. 34. 1. Uchwały rady narodowej podpisuje przewodniczący rady narodowej lub jego zastępca, który przewodniczył obradom.

2. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zasady i tryb ogłaszania uchwał rad narodowych oraz wydawania dzienników urzędowych wojewódzkich rad narodowych.

Art. 35. Rady narodowe uchwalają swoje regulaminy, w których określają tryb obradowania oraz podstawowe formy pracy rady i radnych. W regulaminie rada narodowa może określić również ważniejsze obowiązki i zakres działania swoich organów.

Rozdział 5

Prezydium rad narodowych.

Art. 36. 1. Prezydium rady narodowej reprezentuje radę na zewnątrz i organizuje jej prace.

2. Prezydium rady narodowej w szczególności:

- 1) ustala projekt rocznego planu pracy rady narodowej,
- 2) przygotowuje i zwołuje sesje,
- 3) organizuje działalność komisji oraz koordynuje ich prace,
- 4) udziela radnym pomocy w wykonywaniu mandatu,
- 5) czuwa nad zabezpieczeniem praw radnych i członków komisji,
- 6) składa radzie informacje o swojej pracy.

Art. 37. Przewodniczący rady narodowej.

- 1) otwiera sesje rady narodowej i przewodniczy obradom,
- 2) zwołuje posiedzenia prezydium i przewodniczy obradom,
- 3) w zakresie poruczonemu mu przez prezydium podejmuje czynności w jego imieniu.

Rozdział 6

Komisje rad narodowych.

Art. 38. 1. Rady narodowe powołują komisje stałe dla poszczególnych dziedzin swej działalności oraz w miarę potrzeby komisje niestałe dla określonych zadań doraźnych.

2. Rodzaje i skład liczbowy poszczególnych komisji określa rada narodowa zgodnie z wytycznymi Rady Państwa.

3. W skład komisji można powołać również osoby spoza rady w ilości nie przekraczającej połowy składu komisji. Przewodniczącym komisji powołuje rada narodowa spośród radnych.

Art. 39. Komisje włączają do udziału w wykonywaniu swych zadań specjalistów i inne osoby spoza swego składu, zainteresowane dziedziną spraw, dla których komisja jest właściwa.

Art. 40. 1. Do zadań stałych komisji rad narodowych należy:

- 1) utrzymywanie stałej łączności z masami pracującymi i ich organizacjami, przyciąganie ich do współpracy z władzą państwową i jej organami, pobudzanie i wykorzystywanie społecznej inicjatywy, przyjmowanie, rozpatrywanie i nadawanie dalszego biegu projektom pochodzącym od organizacji społecznych lub poszczególnych obywateli,
- 2) występowanie z inicjatywą i projektami w stosunku do rady narodowej i jej organów,
- 3) badanie i opracowywanie spraw zleconych przez radę narodową lub jej prezydium,
- 4) kontrola wykonania uchwał rady narodowej, zarządzeń terenowego organu administracji państwowej oraz organów nadrzędnych,
- 5) kontrola działalności wydziałów oraz podporządkowanych radzie przedsiębiorstw, zakładów i instytucji,
- 6) sprawowanie kontroli społecznej nad nie podporządkowanymi radzie narodowej organami państwowymi, instytucjami i jednostkami gospodarczymi.

2. Jednostki podlegające kontroli, sprawowanej przez daną komisję, obowiązane są dostarczyć jej wszelkich wiadomości i materiałów, potrzebnych do wykonania jej zadań; wiadomości i materiały tajne udostępnia się zgodnie z przepisami o zachowaniu tajemnicy państwowej.

Art. 41. 1. Komisje podlegają w całej swej działalności radzie narodowej i obowiązane są na jej żądanie przedkładać do zatwierdzenia swoje plany pracy oraz składać sprawozdania w terminach ustalonych przez radę.

2. W miarę potrzeby komisja zwraca się do rady narodowej lub terenowego organu administracji państwowej z wnioskiem o wydanie odpowiednich zarządzeń.

3. O sposobie załatwienia wniosku komisji terenowy organ administracji państwowej obowiązany jest zawiadomić komisję najpóźniej w ciągu miesiąca od otrzymania wniosku. Stanowisko nie uwzględniające wniosku powinno być uzasadnione. Komisja może przedstawić sprawę radzie narodowej.

Art. 42. 1. Terenowy organ administracji państwowej powinien na zaproszenie komisji brać udział w jej posiedzeniach, zasięgać opinii komisji przed podjęciem ważniejszych decyzji oraz udzielać komisji pomocy w realizacji jej zadań.

2. Komisja może wystąpić do kierownika kontrolowanej jednostki z wnioskami, dotyczącymi działalności danej jednostki. Kierownik obowiązany jest najpóźniej w ciągu miesiąca powiadomić komisję o sposobie załatwienia wniosku, przy czym nieuwzględnienie wniosku należy uzasadnić.

Rozdział 7

Prawa i obowiązki radnego.

Art. 43. 1. Radni składają na pierwszej sesji rady narodowej następujące ślubowanie:

„Ślubuję uroczyście jako radny pracować dla dobra narodu polskiego i pogłębiać jego jedność, przyczyniać się do umacniania więzi władzy państwowej z ludem pracującym, troszczyć się o jego sprawy, nie szczędzić swoich sił dla wykonania zadań rady narodowej”.

2. Radni nieobecni na pierwszej sesji rady narodowej składają ślubowanie na pierwszym posiedzeniu, w którym uczestniczą.

Art. 44. Radny obowiązany jest uczestniczyć w sesjach rady i w pracach komisji, do której został powołany, oraz wykonywać inne obowiązki nałożone nań przez radę narodową.

Art. 45. 1. Radny utrzymuje stałą więź z wyborcami, dba o najlepsze zaspokojenie ich potrzeb gospodarczych, społecznych i kulturalnych, pobudza ich inicjatywę w tych dziedzinach, przyjmuje ich wnioski i uwagi krytyczne, przedstawiając je radzie bądź terenowemu organowi administracji państwowej lub innym właściwym organom i instytucjom, oraz czuwa nad sposobem ich załatwienia i terminowym poinformowaniem wyborców.

2. Radny obowiązany jest wyjaśniać wyborcom swego okręgu wyborczego zasadnicze cele i wytyczne polityki władzy ludowej oraz przyciągać ich do udziału w wykonywaniu uchwał rady narodowej i zarządzeń terenowego organu administracji państwowej oraz organów nadrzędnych.

3. Przy wykonywaniu swoich zadań radny współdziała z miejscowymi organizacjami społecznymi ludu pracującego.

4. Radny zdaje sprawę wyborcom ze swej pracy oraz z działalności rady narodowej i jej organów.

Art. 46. 1. Radny może zwracać się z wnioskami o rozpatrzenie spraw wynikających w toku działalności radnego, związanych z wykonywaniem mandatu, do rady narodowej, jej organu wykonawczego i zarządzającego oraz do kierowników innych organów państwowych, jak również przedsiębiorstw, zakładów, instytucji oraz organizacji spółdzielczych i społecznych. Radnemu należy udzielić odpowiedzi w terminie 30 dni, chyba że odrębne przepisy przewidują krótsze terminy.

2. Radny może na sesji bądź w okresie między sesjami składać interpelację do terenowego organu administracji państwowej; odpowiedź na interpelację powinna być udzielona w ciągu dwóch tygodni od daty jej złożenia.

Art. 47. 1. Radny w wykonywaniu swego mandatu cieszy się pełnią ochrony prawnej. Rada narodowa lub prezydium wyższego stopnia obowiązane są wziąć radnego w obronę przed niesłusznymi konsekwencjami w związku z jego działalnością zgodną ze złożonym ślubowaniem.

2. Zakład pracy zatrudniający radnego nie może mu wypowiedzieć stosunku pracy bez uzyskania na to zgody prezydium rady narodowej.

3. W razie rozwiązania z radnym stosunku pracy bez wypowiedzenia, kierownik zakładu pracy obowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym prezydium rady narodowej.

4. Prezydium rady narodowej obowiązane jest powiadomić radę na najbliższej sesji o udzieleniu zgody na wypowiedzenie stosunku pracy bądź o rozwiązaniu stosunku pracy bez wypowiedzenia.

Art. 48. 1. Pracodawca obowiązany jest zwolnić radnego i członka komisji nie będącego radnym dla wykonania ich zadań. Zasady i tryb udzielania zwolnień określi Prezes Rady Ministrów.

2. Za czas zwolnienia pracownik otrzymuje z zakładu pracy wynagrodzenie w takiej wysokości, jaka mu przysługuje w okresie urlopu wypoczynkowego.

3. Radnym i członkom komisji przysługują diety i zwrot kosztów podróży w wysokości i na zasadach określonych przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia.

Rozdział 8

Terenowe organy administracji państwowej.

Art. 49. 1. Terenowymi organami administracji państwowej są:

- 1) wojewoda — w województwie,
- 2) prezydent miasta — w mieście liczącym powyżej 100 tys. mieszkańców oraz w mieście będącym siedzibą wojewódzkiej rady narodowej,
- 3) naczelnik miasta — w innym mieście liczącym do 100 tys. mieszkańców,
- 4) naczelnik powiatu — w powiecie,
- 5) naczelnik dzielnicy — w dzielnicy miasta,
- 6) naczelnik gminy — w gminie.

2. Prezes Rady Ministrów może ustalić inne miasta, w których terenowym organem administracji państwowej będzie prezydent miasta.

3. Terenowe organy administracji państwowej w zakresie wykonywania zadań rad narodowych działają jako ich organy wykonawcze i zarządzające.

Art. 50. 1. W razie utworzenia wspólnej rady narodowej dla miasta stanowiącego powiat i powiatu wspólnym terenowym organem administracji państwowej oraz organem wykonawczym i zarządzającym rady narodowej jest naczelnik miasta i powiatu.

2. W wyniku podporządkowania powiatowej (miejskiej) rady narodowej nadzorowi rady narodowej miasta wyłączonego z województwa następuje podporządkowanie powiatowego (miejskiego) organu administracji państwowej nadzorowi miejskiego organu administracji miasta wyłączonego z województwa jako organu bezpośrednio wyższego stopnia, a miejski organ administracji państwowej przejmuje odpowiednie kompetencje wojewódzkiego organu administracji państwowej.

3. W wyniku podporządkowania gminnej (miasta i gminy) lub miejskiej miasta nie stanowiącego powiatu rady narodowej nadzorowi rady narodowej miasta stanowiącego powiat lub dzielnicowej rady narodowej w mieście wyłączonym z województwa następuje podporządkowanie gminnego (miasta i gminy) i miejskiego organu administracji państwowej nadzorowi miejskiego organu administracji miasta stanowiącego powiat lub dzielnicowego organu administracji jako organu bezpośrednio wyższego stopnia, a miejski lub dzielnicowy organ administracji państwowej przejmuje odpowiednie kompetencje powiatowego organu administracji państwowej.

Art. 51. 1. Wojewodę, prezydenta miasta, naczelnika powiatu, naczelnika miasta stanowiącego powiat i naczelnika dzielnicy w mieście wyłączonym z województwa powołuje Prezes Rady Ministrów, po zaopiniowaniu kandydatów przez właściwą radę narodową.

2. Naczelnika miasta nie stanowiącego powiatu, naczelnika dzielnicy w mieście stanowiącym powiat oraz naczelnika gminy powołuje wojewoda po zaopiniowaniu kandydatów przez właściwą radę narodową.

3. W wypadku nie cierpiącym zwłoki wojewoda może powierzyć pełnienie obowiązków naczelnika gminy, naczelnika miasta nie stanowiącego powiatu lub dzielnicy w mieście stanowiącym powiat osobie posiadającej odpowiednie kwalifikacje bez zachowania trybu określonego w ust. 2 na okres nie dłuższy niż trzy miesiące.

Art. 52. 1. Wicewojewodów i wiceprezydentów miast wyłączonych z województw powołuje Prezes Rady Ministrów.

2. Wiceprezydentów innych miast, zastępców naczelników powiatów i zastępców naczelników miast stanowiących powiaty powołuje wojewoda; zastępców naczelników dzielnic w miastach wyłączonych z województw — prezydent miasta.

3. Prezes Rady Ministrów:

- 1) ustala liczbę wicewojewodów, wiceprezydentów miast, zastępców naczelników powiatów, miast i dzielnic w miastach wyłączonych z województw,
- 2) może w wyjątkowo uzasadnionych wypadkach wyrazić zgodę na powołanie przez wojewodę zastępcy naczelnika miasta nie stanowiącego powiatu, zastępcy naczelnika dzielnicy w mieście stanowiącym powiat oraz zastępcy naczelnika miasta i gminy.

Art. 53. 1. Powołanie na stanowiska wojewody, prezydenta miasta, naczelnika powiatu, miasta, dzielnicy i gminy oraz ich zastępców następuje na czas nieoznaczony. Odwołania z tych stanowisk dokonują organy właściwe do powołania na te stanowiska.

2. Właściwa rada narodowa może wystąpić o odwołanie ze stanowisk wymienionych w art. 51.

Art. 54. 1. Wojewodowie, prezydenci miast oraz naczelnicy powiatów, miast i dzielnic sprawują administrację państwową, działając na podstawie przepisów prawa oraz zgodnie z kierunkami ustalonymi przez organy nadrzędne.

2. Do terenowych organów administracji państwowej należą wszystkie sprawy z zakresu administracji państwowej, nie zastrzeżone na rzecz innych organów.

Art. 55. 1. Wojewodowie, prezydenci miast oraz naczelnicy powiatów, miast i dzielnic w szczególności:

- 1) podejmują działania mające na celu wykonanie zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju kraju,
- 2) opracowują w oparciu o wytyczne Rady Ministrów projekty planów społeczno-gospodarczego rozwoju terenu oraz projekty budżetów,
- 3) wykonują zadania wynikające z planu społeczno-gospodarczego rozwoju terenu oraz budżetu,
- 4) zapewniają właściwe wykorzystanie środków przeznaczonych na rozwój społeczno-gospodarczy terenu i poprawę warunków bytowych, oświatowo-wychowawczych, socjalnych i kulturalnych mieszkańców,
- 5) koordynują działalność związanych z gospodarką terenową wszystkich jednostek państwowych, spółdzielczych i organizacji społecznych, wydają zalecenia dotyczące realizacji zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju danego terenu,
- 6) sprawują kontrolę nad wykonywaniem zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju terenu przez jednostki państwowe, spółdzielcze i organizacje społeczne,
- 7) podejmują działania w zakresie rozwoju rolnictwa uspołecznionego i indywidualnego,
- 8) podejmują zadania mające na celu ochronę środowiska naturalnego; zapewnienie czystości i porządku oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej,
- 9) koordynują działalność w dziedzinie rozwoju nauki, szkolnictwa wyższego i techniki,
- 10) realizują powierzone zadania w dziedzinie obronności kraju,
- 11) organizują społeczne siły i środki na rzecz ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego, nadzorują i kontrolują działalność Milicji Obywatelskiej i Ochot-

niczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej w tym zakresie, wydają tym organom zarządzenia, a także wykonują inne uprawnienia wynikające z przepisów odrębnych,

12) wizytują zakłady karne zapoznając się z istniejącymi w nich warunkami i wydają właściwe zalecenia lub występują do jednostki nadrzędnej.

2. Prezydentom i naczelnikom miast nie podzielonych na dzielnice oraz naczelnikom dzielnic przysługują uprawnienia kierownika urzędu stanu cywilnego.

Art. 56. 1. Wojewodowie, prezydenci miast oraz naczelnicy powiatów, miast i dzielnic, realizując swoje uprawnienia koordynacyjne, powinni zapewniać zgodność działalności jednostek organizacyjnych nie podporządkowanych radzie narodowej z planem społeczno-gospodarczego rozwoju kraju i potrzebami terenu.

2. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia szczegółowe zasady wykonywania koordynacji przez terenowe organy administracji państwowej.

Art. 57. Wojewodowie, prezydenci miast oraz naczelnicy powiatów, miast i dzielnic współdziałają z jednostkami państwowymi i spółdzielczymi oraz organizacjami społecznymi w zakresie realizacji zadań państwowych, przestrzegania dyscypliny i warunków pracy, zapewnienia spokoju i porządku oraz zaspokajania potrzeb bytowych i socjalno-kulturalnych pracowników zatrudnionych na danym terenie.

Art. 58. 1. Wojewodowie, prezydenci miast, naczelnicy powiatów, miast i dzielnic występują do kierowników jednostek państwowych i spółdzielczych oraz organizacji społecznych z wnioskami o ukaranie, zawieszenie w czynnościach albo zwolnienie z pracy pracownika, który zaniedbuje swoje obowiązki służbowe, wykazuje niewłaściwy stosunek do ludzi lub narusza dyscyplinę pracy.

2. Wojewoda lub prezydent miasta wyłączonego z województwa może zawiesić w czynnościach dyrektora (kierownika) jednostki organizacyjnej nie podporządkowanej radzie narodowej w wypadku stwierdzenia szczególnie rażącego naruszenia obowiązków służbowych powodującego poważne szkody społeczne i gospodarcze.

3. Dokonując zawieszenia wojewoda lub prezydent miasta wyznacza osobę do tymczasowego pełnienia obowiązków dyrektora (kierownika).

4. O dokonanych czynnościach (ust. 2 i 3) wojewoda lub prezydent miasta zawiadamia właściwy organ nadrzędny.

Art. 59. 1. Utworzenie na obszarze województwa jednostki organizacyjnej zarządzanej centralnie oraz jej likwidacja wymaga uzgodnienia z wojewodą.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do zmian w produkcji przedsiębiorstw zarządzanych centralnie, jeżeli zmiany te w sposób istotny wpływają na wykorzystanie miejscowych surowców i źródeł energii lub innych zasobów bądź też na stan zatrudnienia lub warunki zdrowotne danego terenu albo zagrażają środowisku naturalnemu.

3. Wojewoda może zarządzić sprawdzenie wykorzystania zdolności produkcyjnych przedsiębiorstw zarządzanych centralnie i w miarę potrzeby wystąpić o przekazanie między przedsiębiorstwami zbędnych surowców, materiałów, maszyn i obiektów, jak również o wspólne użytkowanie lub przekazanie innemu użytkownikowi nieracjonalnie wykorzystywanej powierzchni produkcyjnej i składowej.

4. Wojewoda może ustalić, jakie zadania określone w ust. 3 mają być realizowane przez naczelników powiatów.

5. Określone w ust. 1—4 uprawnienia wojewody przysługują na obszarze miasta wyłączonego z województwa prezydentowi tego miasta.

Art. 60. 1. Wojewodowie zatwierdzają projekty bilansów pieniężnych przychodów i wydatków ludności oraz planów kasowych oddziałów wojewódzkich Narodowego Banku Polskiego i rozpatrują sprawozdania z wykonania tych planów, podejmują środki zmierzające do zapewnienia równowagi pieniężno-rynkowej, współdziałają z oddziałami banków finansujących inwestycje w kontroli przebiegu inwestycji w województwie oraz ustalają wytyczne podziału kredytów bankowych przyznanych dla województwa, a przeznaczonych dla spółdzielczych oraz nie uspołecznionych jednostek gospodarczych.

2. Wojewoda może ustalić, jakie zadania określone w ust. 1 mają być realizowane przez naczelników powiatów, miast i dzielnic.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do prezydentów miast wyłączonych z województwa.

Art. 61. W razie naglącej konieczności wojewodowie, prezydenci miast oraz naczelnicy powiatów, miast, dzielnic i gmin wydają zarządzenia porządkowe, gdy zachodzi niezbędność natychmiastowego wprowadzenia w życie na danym terenie zakazów i nakazów w okolicznościach szczególnie niebezpiecznych dla życia, zdrowia lub mienia oraz w razie klęsk żywiołowych lub wymagających natychmiastowego działania trudności gospodarczych; zarządzenia te przedstawiają radzie narodowej na najbliższej sesji do zatwierdzenia.

Art. 62. 1. Decyzje w indywidualnych sprawach z zakresu administracji państwowej wydają w I instancji:

- 1) naczelnik gminy (miasta i gminy) — na terenie gminy (miasta i gminy),
 - 2) prezydent lub naczelnik miasta — na terenie miasta nie podzielonego na dzielnice,
 - 3) naczelnik dzielnicy — na terenie dzielnicy,
 - 4) naczelnik miasta i powiatu — na terenie miasta stanowiącego powiat, w którym działa wspólna rada narodowa miasta i powiatu,
- chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

2. Decyzje w indywidualnych sprawach z zakresu administracji państwowej wydawane przez wojewodę oraz przez prezydenta miasta wyłączonego z województwa są ostateczne.

Art. 63. Wojewoda na obszarze województwa, a prezydent miasta wyłączonego z województwa na obszarze takiego miasta są przedstawicielami Rządu i działając w tym charakterze wykonują zadania zlecone im przez Rząd lub Prezesa Rady Ministrów.

Art. 64. Wojewoda, prezydent miasta, naczelnik powiatu, naczelnik miasta i naczelnik dzielnicy jako organy wykonawcze i zarządzające rad narodowych zapewniają wykonanie ich uchwał, składają radom narodowym sprawozdania z wykonania uchwał, jak również roczne sprawozdania z wykonania planu społeczno-gospodarczego rozwoju terenu oraz budżetu.

Art. 65. Wojewodowie, prezydenci miast oraz naczelnicy powiatów, miast i dzielnic wykonują swoje zadania przy pomocy podległych urzędów:

- 1) wojewoda — urzędu wojewódzkiego,
- 2) prezydent miasta i naczelnik miasta — urzędu miejskiego,
- 3) naczelnik powiatu — urzędu powiatowego,

4) naczelnik miasta i powiatu — urzędu miasta i powiatu,

5) naczelnik dzielnicy — urzędu dzielnicowego oraz przy pomocy terenowych zjednoczeń, przedsiębiorstw, zakładów i instytucji.

Art. 66. 1. W skład urzędów wojewódzkich, powiatowych, miejskich i dzielnicowych wchodzi wydziały.

2. W miarę potrzeby właściwe terenowe organy administracji państwowej mogą utworzyć na podstawie wzajemnego porozumienia wydziały wspólne dla:

- 1) województwa i miasta wyłączonego z województwa,
- 2) powiatu i miasta stanowiącego powiat,
- 3) sąsiednich powiatów lub miast stanowiących powiaty,
- 4) dzielnic miasta podzielonego na dzielnice.

3. Wojewodowie, prezydenci miast oraz naczelnicy powiatów, miast i dzielnic mogą upoważnić kierowników i innych pracowników wydziałów podległych im urzędów do załatwiania określonych spraw w ich imieniu, w tym również do wydawania decyzji administracyjnych.

4. Prezes Rady Ministrów może w drodze rozporządzenia określić rodzaje spraw z zakresu administracji państwowej, które z upoważnienia wojewodów, prezydentów miast, naczelników powiatów, miast i dzielnic mogą załatwiać kierownicy terenowych zjednoczeń, przedsiębiorstw, zakładów i instytucji.

Rozdział 9

Przepisy szczególne dotyczące gminnych rad narodowych.

Art. 67. Do gminnych rad narodowych, ich organów i radnych stosuje się odpowiednio przepisy innych rozdziałów ustawy, jeżeli nie są sprzeczne z przepisami niniejszego rozdziału.

Art. 68. 1. Gminna rada narodowa zapewnia wykonanie na terenie gminy zadań państwowych, wzrost i unowocześnienie produkcji, ze szczególnym uwzględnieniem produkcji rolnej, rozwój gospodarczy, społeczny i kulturalny gminy, zaspokajanie potrzeb bytowych ludności oraz umocnienie dyscypliny społecznej.

2. Gminna rada narodowa w szczególności:

- 1) zapewnia wykonanie zadań gospodarczych i społecznych wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju kraju,
- 2) ustala zasadnicze kierunki rozwoju gminy i środki zapewniające realizację związanych z tym zadań,
- 3) organizuje działalność społeczną dla wykonywania zadań gminnej rady narodowej,
- 4) wpływa na rozwijanie zespołowych form gospodarowania na wsi i organizowanie współpracy między uspołecznionymi i indywidualnymi formami gospodarki, na rozwijanie specjalizacji i kooperacji indywidualnych gospodarstw oraz na przyspieszanie postępu agrobiotechnicznego w produkcji rolnej,
- 5) zapewnia rozwój zakładów, instytucji i urządzeń służących zaspokajaniu potrzeb gospodarczych i społeczno-kulturalnych ludności,
- 6) koordynuje na terenie gminy działalność jednostek państwowych i spółdzielczych oraz organizacji społecznych w zakresie realizacji zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju kraju oraz zadań istotnych dla rozwoju gminy i dla poprawy warunków życiowych jej mieszkańców, a także ochrony środowiska,

7) sprawuje kontrolę nad jednostkami państwowymi i spółdzielczymi oraz organizacjami społecznymi działającymi na terenie gminy, zwłaszcza pod względem ich gospodarności i właściwego podejścia do potrzeb obywateli, a także w zakresie przestrzegania dyscypliny, ładu i porządku.

Art. 69. 1. W wypadkach uzasadnionych charakterem lub rozmiarami podejmowanych zadań gminne rady narodowe współdziałają z sąsiednimi radami narodowymi i w związku z tym mogą w szczególności:

- 1) podejmować wspólne uchwały,
- 2) zawierać porozumienia co do realizacji określonego zadania i jego finansowania oraz powoływać, w miarę potrzeby, jednostki organizacyjne dla jego realizacji,
- 3) ustalać zasady wspólnego korzystania z określonych obiektów i urządzeń,
- 4) tworzyć wspólne fundusze celowe,
- 5) organizować wykonanie określonych zadań w czynie społecznym,
- 6) podejmować wspólne akcje o charakterze społecznym, kulturalnym lub zdrowotnym.

2. Podejmując wspólne przedsięwzięcia rady narodowe organizują wspólną kontrolę ich wykonania.

Art. 70. Na sesjach gminna rada narodowa w szczególności

- 1) uchwała:
 - a) wieloletnie i roczne plany społeczno-gospodarczego rozwoju gminy,
 - b) plany finansowania zadań objętych wieloletnimi planami oraz roczne budżety,
 - c) zadania przewidziane do wykonania w czynie społecznym oraz wysokość stawek świadczeń na fundusz gminny i sposób jego wykorzystania,
 - d) podatki i opłaty terenowe przewidziane w odrębnych przepisach,
 - e) ogólne i szczegółowe plany zagospodarowania przestrzennego wsi i zespołów wiejskich jednostek osadniczych oraz wyznacza tereny budowlane na obszarach wsi,
 - f) programy umacniania dyscypliny społecznej, porządku i bezpieczeństwa publicznego,
 - g) programy realizacji postulatów i wniosków wyborców,
 - h) utworzenie przedsiębiorstw i zakładów w gminie, jak również kierunki działania swoich organów oraz przedsiębiorstw, zakładów i instytucji podporządkowanych gminnej radzie narodowej,
 - i) zasady współpracy jednostek organizacyjnych nie podporządkowanych gminnej radzie narodowej oraz organizacji gospodarczych i społecznych z gminną radą narodową i jej organami,
 - j) zasady współpracy z innymi radami narodowymi,
 - k) zasady użytkowania i zarządzania mieniem gminnym,
 - l) nadawanie nazw ulicom i placom,
 - ł) regulamin gminnej rady narodowej,
- 2) rozpatruje:
 - a) sprawozdania z wykonania planów i budżetów oraz innych uchwał, jak również bieżące informacje o stanie wykonania uchwał,
 - b) sprawy rozwoju rolnictwa i wykorzystania gruntów rolnych,

- c) sprawy zaspokajania potrzeb ludności,
 - d) sprawy oświaty, szkolenia zawodowego i wychowania młodzieży,
 - e) stan realizacji postulatów wyborców oraz załatwianie skarg i wniosków obywateli,
 - f) sprawy wynikające z załatwiania wniosków komisji oraz interpelacji radnych,
 - g) informacje i sprawozdania swoich organów oraz przedsiębiorstw, zakładów i instytucji podporządkowanych gminnej radzie narodowej,
 - h) informacje kierowników jednostek organizacyjnych nie podporządkowanych gminnej radzie narodowej,
- 3) powołuje i odwołuje swoje prezydium i komisje oraz inne organy przewidziane przepisami szczególnymi,
 - 4) inspirowanie współpracy spółdzielni i organizacji społecznych dla realizacji celów ustalonych planem społeczno-gospodarczego rozwoju gminy.

Art. 71. 1. Gminna rada narodowa uchwała wieloletnie plany finansowania zadań oraz roczne budżety w granicach finansowego i materiałowego pokrycia zamierzeń objętych planami społeczno-gospodarczego rozwoju gminy.

2. Wydatki przewidziane w planie finansowania i w budżecie powinny znajdować pokrycie przede wszystkim w dochodach własnych gminnej rady narodowej.

3. Zrównoważenie budżetu gminnej rady narodowej zapewnia, w miarę potrzeby, dotacja z budżetu powiatowej rady narodowej. Zasady przyznawania tej dotacji powinny być dostosowane do zadań objętych wieloletnimi planami społeczno-gospodarczego rozwoju gminy.

4. Gminna rada narodowa decyduje samodzielnie o wykorzystaniu wygosparowanych nadwyżek budżetowych.

5. Gminna rada narodowa może z własnych środków tworzyć fundusze na zrealizowanie określonych zadań.

Art. 72. 1. Do zadań stałych komisji gminnej rady narodowej należy:

- 1) czuwanie nad prawidłowym wykonywaniem uchwał gminnej rady narodowej oraz organów nadrzędnych,
- 2) utrzymywanie stałej łączności z mieszkańcami gminy i organizacjami społecznymi działającymi na terenie gminy, przyciąganie ich do współpracy z gminną radą narodową w wykonywaniu jej zadań, pobudzanie i wykorzystywanie społecznej inicjatywy, szczególnie dla realizacji zadań podejmowanych w ramach czynów społecznych,
- 3) kształtowanie socjalistycznych zasad współżycia mieszkańców gminy oraz oddziaływanie w tym kierunku na rozwój stosunków międzyludzkich również w zakładach pracy znajdujących się na terenie gminy,
- 4) kontrola nad przestrzeganiem dyscypliny społecznej, porządku i bezpieczeństwa publicznego,
- 5) czuwanie nad wykonywaniem przez mieszkańców gminy obowiązków wobec Państwa,
- 6) sprawowanie kontroli społecznej nad jednostkami państwowymi i spółdzielczymi oraz organizacjami społecznymi,
- 7) występowanie z inicjatywą i wnioskami w stosunku do gminnej rady narodowej i jej organów oraz opiniowanie projektów uchwał przedkładanych radzie przez naczelnika gminy.

2. Regulamin gminnej rady narodowej może określać rodzaje spraw, które zamiast na sesji rozpatrywane są przez komisje. Nie dotyczy to rozstrzygnięć zastrzeżonych do właściwości gminnej rady narodowej.

3. Komisje gminnej rady narodowej mogą występować do naczelnika gminy z wnioskami dotyczącymi działalności kontrolowanych jednostek.

Art. 73. 1. Naczelnik gminy, jako organ administracji państwowej w gminie, działa zgodnie z przepisami prawa oraz kierunkami działania ustalonymi przez gminną radę narodową.

2. Naczelnik gminy wykonuje zarządzenia organów nadrzędnych.

Art. 74. 1. Naczelnik gminy w szczególności:

- 1) podejmuje działania zmierzające do wykonania zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju kraju,
- 2) realizuje zadania w dziedzinie rozwoju gospodarki gminy, a w szczególności unowocześnienia rolnictwa uspołecznionego i indywidualnego,
- 3) zapewnia właściwe wykorzystanie środków przeznaczonych na rozwój społeczno-gospodarczy gminy i na poprawę warunków bytowych, socjalnych i kulturalnych jej mieszkańców,
- 4) realizuje zadania związane z gospodarką leśną w lasach niepaństwowych, z zadrzewieniami i z gospodarką łowiecką,
- 5) współdziała z przedsiębiorstwami i zakładami nie powiązаныmi bezpośrednio z gospodarką gminy, w zakresie inicjowania i realizacji wspólnych przedsięwzięć związanych z rozwojem społeczno-gospodarczym gminy,
- 6) nadzoruje i koordynuje działalność związanych z gospodarką gminy wszystkich jednostek państwowych, spółdzielczych i organizacji społecznych oraz wydaje wiążące polecenia w zakresie realizacji zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju gminy,
- 7) występuje do kierowników jednostek państwowych, spółdzielczych oraz organizacji społecznych, o których mowa w pkt 6, o ukaranie, zawieszenie w czynnościach albo zwolnienie z pracy pracownika, który w sposób rażący zaniedbuje swoje obowiązki służbowe, wykazuje niewłaściwy stosunek do ludzi, narusza dyscyplinę pracy lub lekceważy zasady współżycia społecznego. W stosunku do kierowników tych jednostek występuje z odpowiednimi wnioskami do jednostek nadrzędnych. W odniesieniu do osób, które pełnią funkcje zawodowe z wyboru, naczelnik gminy w wypadkach wyżej określonych występuje do właściwych organów nadrzędnych z odpowiednimi wnioskami. Wobec pracowników jednostek podporządkowanych gminnej radzie narodowej naczelnik gminy podejmuje decyzje we własnym zakresie lub powołuje podjęcie takich decyzji,
- 8) sprawuje kontrolę nad wykonywaniem zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju gminy przez nie podporządkowane gminnej radzie narodowej jednostki państwowe i spółdzielcze,
- 9) sprawuje kontrolę nad właściwym wykorzystywaniem użytków rolnych, ustala formy i sposoby zagospodarowania gruntów Państwowego Funduszu Ziemi oraz występuje z inicjatywą wykupu gospodarstw zaniebanych,
- 10) organizuje i koordynuje społeczne siły i środki na rzecz ochrony bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej,

11) sprawuje nadzór nad realizacją zadań przez jednostki organizacyjne podporządkowane gminnej radzie narodowej,

12) sprawuje kontrolę nad stowarzyszeniami w zakresie ustalonym w odrębnych przepisach.

2. Naczelnik gminy koordynując działalność jednostek państwowych i spółdzielczych oraz organizacji społecznych związanych bezpośrednio z realizacją zadań planu społeczno-gospodarczego rozwoju gminy:

- 1) ma prawo wglądu do projektów planów gospodarczych tych jednostek i zgłasza wiążące wnioski dotyczących istotnych interesów gminy,
- 2) rozpatruje projekty inwestycji zamierzonych przez te jednostki na terenie gminy i zgłasza odpowiednie uwagi tym jednostkom lub ich jednostkom nadrzędnym oraz określa, jakie inwestycje mają być realizowane jako inwestycje wspólne i towarzyszące,
- 3) żąda od kierowników tych jednostek informacji i wyjaśnień w sprawach związanych z realizacją zadań ustalonych przez gminną radę narodową w planie społeczno-gospodarczego rozwoju gminy i wydaje wiążące polecenia w tym zakresie,
- 4) zwołuje narady kierowników tych jednostek w celu uzgodnienia kierunków i sposobów działania w sprawach związanych z rozwojem gminy oraz zaspokajaniem potrzeb bytowych i socjalno-kulturalnych jej mieszkańców,
- 5) rozpatruje projekty decyzji tych jednostek mające istotne znaczenie dla rozwoju gminy oraz zaspokajania potrzeb bytowych i socjalno-kulturalnych jej mieszkańców,
- 6) wydaje decyzje koordynacyjne mające na celu nakazanie określonych czynności lub zakazanie zamierzonej działalności, jeśli wymaga tego interes Państwa lub gminy.

3. Naczelnik gminy współdziała z jednostkami państwowymi, spółdzielczymi i społecznymi nie podporządkowanymi gminnej radzie narodowej w zakresie realizacji zadań państwowych, przestrzegania dyscypliny pracy, zapewnienia spokoju i porządku oraz zaspokajania potrzeb socjalno-bytowych pracowników zatrudnionych na terenie gminy.

4. Jednostki, o których mowa w ust. 3, muszą uzyskać zgodę naczelnika gminy na wprowadzenie zmian w przeznaczeniu zakładów oraz charakterze i profilu inwestycji, zarówno gospodarczych, jak i socjalno-bytowych.

Art. 75. Naczelnik gminy, jako organ wykonawczy i zarządzający gminnej rady narodowej, zapewnia wykonanie jej uchwał, składa sprawozdania i informacje o swojej działalności oraz z wykonania uchwał, jak również przedkłada coroczne sprawozdania z wykonania planu społeczno-gospodarczego rozwoju gminy oraz budżetu.

Art. 76. 1. Naczelnik gminy wykonuje swoje zadania przy pomocy podległego mu urzędu gminy i kierowników zakładów podporządkowanych gminnej radzie narodowej, a w zakresie oświaty przy pomocy gminnego dyrektora szkół sprawującego nadzór nad działalnością szkół na terenie gminy. Gminny dyrektor szkół będzie jednocześnie pełnić funkcję dyrektora zbiorczej szkoły gminnej.

2. W skład urzędu gminy wchodzi: biuro urzędu gminy, gminna służba rolna i urząd stanu cywilnego.

3. Naczelnikowi gminy przysługują uprawnienia kierownika urzędu stanu cywilnego.

Art. 77. 1. Rada narodowa miasta i gminy, oprócz zadań przewidzianych do wykonania przez gminną radę narodową, podejmuje działania mające na celu rozwój miasta, jego gospodarki komunalnej i mieszkaniowej, instytucji oświatowo-kulturalnych i socjalnych, placówek handlowo-usługowych oraz zaspokajanie bytowych i socjalno-kulturalnych potrzeb mieszkańców miasta.

2. Rada narodowa miasta i gminy tworzy komitet osiedlowy jako organ sambrządu mieszkańców miasta i nadaje komitetowi statut, który określa tryb wyboru komitetu przez mieszkańców, organizację komitetu i jego uprawnienia. Komitet osiedlowy może gromadzić własne środki finansowe na realizację powierzonych mu zadań. Działalność komitetu nadzoruje rada narodowa miasta i gminy.

3. Rada narodowa miasta i gminy może określić rodzaje spraw, które zamiast na sesji omawiane lub rozpatrywane są przez komitet osiedlowy. Nie dotyczy to rozstrzygnięć zastrzeżonych do właściwości rady narodowej miasta i gminy.

4. Przepisy o gminnej radzie narodowej i naczelniku gminy stosuje się odpowiednio do rady narodowej miasta i gminy oraz do naczelnika miasta i gminy.

Rozdział 10

Nadzór.

Art. 78.—1. Nadzór nad działalnością rad narodowych sprawują Rada Państwa i rady narodowe wyższego stopnia.

2. Nadzór nad działalnością terenowych organów administracji państwowej sprawują: Rada Ministrów, Prezes Rady Ministrów oraz terenowe organy administracji państwowej wyższego stopnia.

Art. 79. Celem nadzoru nad radami narodowymi oraz terenowymi organami administracji państwowej jest zapewnienie zgodności ich działania z prawem i zasadniczą linią polityki Państwa oraz udzielanie pomocy w skutecznym realizowaniu poruczonych im zadań.

Art. 80. Rada Państwa sprawuje zwierzchni nadzór nad radami narodowymi, a w szczególności:

- 1) zarządza wybory do rad narodowych oraz wykonuje inne ustawowo określone czynności związane z wyborami do rad narodowych i czuwa nad prawidłowym ich przebiegiem,
- 2) rozpatruje sprawozdania wojewódzkich rad narodowych i rad narodowych miast wyłączonych z województw oraz poszczególnych rad narodowych niższego stopnia z ich działalności, zwłaszcza w zakresie pracy masowo-organizacyjnej, oraz udziela im wytycznych,
- 3) podejmuje czynności celem upowszechnienia osiągnięć w pracy rad narodowych,
- 4) czuwa nad prawidłowością wyborów prezydium i komisji rad narodowych oraz może określać zasady powoływania komisji i organizacji ich pracy,
- 5) uchyla uchwały wojewódzkich rad narodowych i rad narodowych miast wyłączonych z województw, jeżeli uchwały te są sprzeczne z prawem lub zasadniczą linią polityki Państwa, oraz może z tych samych powodów uchylać uchwały rad narodowych niższych stopni,
- 6) rozwiązuje radę narodową, jeżeli rada swoją działalnością systematycznie narusza prawo lub zasadniczą linię polityki Państwa.

Art. 81. Rady narodowe sprawują nadzór nad radami narodowymi niższego stopnia i w tym zakresie przysługują im odpowiednie uprawnienia określone w art. 80 pkt 2—5.

Art. 82. 1. Rada Ministrów koordynuje działalność terenowych organów administracji państwowej oraz nadaje kierunek ich pracy, a w szczególności:

- 1) rozpatruje sprawozdania i ocenia działalność wojewódzkich organów administracji państwowej, a także może rozpatrywać sprawozdania organów niższego stopnia,
- 2) udziela im pomocy w zakresie wykonywania zadań oraz podejmuje czynności w celu upowszechnienia osiągnięć w ich działalności,
- 3) uchyla zarządzenie wojewódzkiego organu administracji państwowej, jeżeli zarządzenie jest sprzeczne z prawem lub niezgodne z zasadniczą linią polityki Państwa.

2. Rada Ministrów wstrzymuje wykonanie uchwały wojewódzkiej rady narodowej (rady narodowej miasta wyłączonego z województwa), jeżeli uchwała jest sprzeczna z prawem lub niezgodna z zasadniczą linią polityki Państwa, i przedkłada sprawę do rozstrzygnięcia Radzie Państwa.

Art. 83. Prezes Rady Ministrów sprawuje nadzór nad terenowymi organami administracji państwowej i w tym zakresie:

- 1) kieruje ich bieżącą działalnością,
- 2) wydaje zarządzenia w sprawie wykonania określonych zadań,
- 3) rozstrzyga sprawy sporne pomiędzy organami administracji państwowej stopnia wojewódzkiego oraz pomiędzy tymi organami a ministrami,
- 4) zawiesza w czynnościach wojewodę, prezydenta miasta, naczelnika powiatu, miasta i dzielnicy oraz ich zastępców, jeżeli swoją działalnością naruszają prawo lub zasadniczą linię polityki Państwa albo w innych uzasadnionych wypadkach.

Art. 84. Terenowy organ administracji państwowej podlega służbowo organowi administracji państwowej wyższego stopnia, a organ administracji państwowej stopnia wojewódzkiego — Prezesowi Rady Ministrów.

Art. 85. 1. Terenowe organy administracji państwowej koordynują i nadzorują działalność organów administracji państwowej niższego stopnia oraz nadają kierunek ich pracy i w tym zakresie przysługują im odpowiednie uprawnienia określone w art. 82 ust. 1 i 83, z tym że uprawnienie określone w pkt 4 tego artykułu przysługuje tylko terenowemu organowi administracji państwowej stopnia wojewódzkiego.

2. Prezydium rady narodowej wyższego stopnia wstrzymuje na wniosek organu wykonawczego i zarządzającego tej rady wykonanie uchwały rady narodowej niższego stopnia, jeżeli uchwała jest sprzeczna z prawem lub niezgodna z zasadniczą linią polityki Państwa i przedkłada sprawę do rozstrzygnięcia swojej radzie narodowej.

Art. 86. Ministrowie w wykonaniu powierzonych im zadań:

- 1) ustalają dla wojewodów i prezydentów miast wyłączonych z województw ogólne zasady realizacji zadań ich resortów i udzielają im pomocy,
- 2) występują do Prezesa Rady Ministrów z wnioskami o uchylenie w trybie nadzoru zarządzeń organów administracji państwowej stopnia wojewódzkiego —

sprzecznych z prawem lub zasadniczą linią polityki Państwa,

- 3) uchylają lub zmieniają na zasadach określonych odrębnymi przepisami decyzje terenowych organów administracji państwowej w sprawach indywidualnych,
- 4) sprawują merytoryczną kontrolę działalności odpowiednich wydziałów i udzielają im pomocy,
- 5) podejmują czynności w celu upowszechnienia osiągnięć w działalności wydziałów.

Rozdział 11

Samorząd mieszkańców miast i wsi.

Art. 87. Samorząd mieszkańców miast i wsi wyraża się w stałej i powszechnej reprezentacji mieszkańców terenów miejskich i wiejskich, która:

- 1) poprzez działalność społeczno-wychowawczą kształtuje wraz z samorządowymi organizacjami społecznymi socjalistyczne stosunki współżycia w miejscu zamieszkania,
- 2) zgodnie z programem socjalistycznego rozwoju kraju realizuje w trybie społecznym zadania związane z poprawą warunków bytowych i kulturalnych życia mieszkańców.

Art. 88. 1. Organami samorządu mieszkańców poszczególnych części miasta (w osiedlach, obwodach i domach) są: ogólne zebranie mieszkańców oraz komitety osiedlowe, obwodowe i domowe.

2. Organami samorządu mieszkańców w osiedlach i domach spółdzielczości mieszkaniowej są odpowiednie organy samorządu spółdzielczego.

3. Samorząd mieszkańców działa pod ogólnym nadzorem rad narodowych i komitetów Frontu Jedności Narodu.

Art. 89. Do podstawowych zadań samorządu mieszkańców miast należy:

- 1) umacnianie więzi i współdziałania między radą narodową a mieszkańcami w zakresie realizacji programów wyborczych i wynikających z nich planów społeczno-gospodarczego rozwoju terenu,
- 2) współdziałanie z administracją budynków mieszkalnych w zakresie organizowania mieszkańców do działania na rzecz utrzymania w należytych stanie i właściwego użytkowania mieszkań i innych urządzeń, a także budynków mieszkalnych i otoczenia,
- 3) sprawowanie kontroli społecznej w zakresie świadczenia usług dla ludności bądź wpływania w inny sposób na warunki jej życia przez instytucje i zakłady państwowe, spółdzielcze i inne.

Art. 90. Miejska rada narodowa może:

- 1) określić rodzaje spraw, które zamiast na sesji podlegają rozpatrzeniu przez organy samorządu mieszkańców; nie dotyczy to rozstrzygnięć zastrzeżonych do właściwości miejskiej rady narodowej,
- 2) upoważnić organy samorządu mieszkańców miasta do gromadzenia środków wpływających na realizację powierzonych im zadań, określając zasady dysponowania tymi środkami przez organy samorządu oraz kontroli nad ich gospodarowaniem.

Art. 91. 1. Rada Państwa ustala zakres działania samorządu mieszkańców miast, jego strukturę organizacyjną, zasady wyborów do organów samorządu oraz formy i zakres nadzoru sprawowanego przez rady narodowe.

2. Rada Ministrów określa zadania naczelnych i terenowych organów administracji państwowej w zakresie rozwoju samorządu mieszkańców miast i działalności jego organów.

Art. 92. 1. W celu pogłębienia samorządności mieszkańców wsi gminna rada narodowa dzieli obszar gminy na sołectwa.

2. Sołectwo obejmuje w zasadzie wieś albo sąsiadujące ze sobą wsie lub inne tereny, na których występują wspólne problemy społeczno-gospodarcze.

3. Mieszkańcy sołectwa, którym przysługuje prawo wyboru do gminnej rady narodowej, odbywają zebrania wiejskie w celu omawiania wspólnych spraw dotyczących sołectwa.

Art. 93. 1. W celu rozwijania aktywności społecznej i gospodarczej w sołectwie oraz zapewnienia stałej łączności między sołectwem a gminną radą narodową i naczelnikiem gminy, mieszkańcy sołectwa wybierają ze swego grona sołtysa i podsołtysa. Wybór odbywa się na zebraniu wiejskim zwołanym przez naczelnika gminy.

2. Wybór sołtysa nie będącego radnym wymaga zatwierdzenia przez prezydium gminnej rady narodowej na wniosek naczelnika gminy.

3. Kadencja sołtysa upływa jednocześnie z kadencją gminnej rady narodowej; jednak sołtys pełni nadal swoje obowiązki do czasu przejęcia ich przez nowo wybranego sołtysa.

4. Przepisy niniejszego rozdziału, dotyczące sołtysa, stosuje się odpowiednio do podsołtysa.

Art. 94. 1. Sołtys zwołuje zebranie wiejskie:

- 1) z własnej inicjatywy,
- 2) na żądanie co najmniej jednej piątej wyborców zamieszkałych na terenie sołectwa,
- 3) na polecenie prezydium gminnej rady narodowej lub naczelnika gminy.

2. Termin i miejsce zebrania wiejskiego należy podać do wiadomości publicznej w sposób przyjęty w danej miejscowości.

3. Sołtys otwiera zebranie wiejskie i przewodniczy jego obradom.

4. Na zebraniu wiejskim omawia się w szczególności sprawy:

- 1) wykonywania na terenie sołectwa zadań wynikających z planu społeczno-gospodarczego rozwoju gminy,
- 2) poprawy warunków społeczno-gospodarczych, bytowych i kulturalnych mieszkańców,
- 3) wykonywania przez mieszkańców sołectwa obowiązków wobec Państwa,
- 4) rozwoju i unowocześnienia produkcji rolnej,
- 5) upowszechnienia wiedzy rolniczej i postępu rolniczego,
- 6) rozwoju i ochrony gospodarki leśnej w lasach niepaństwowych oraz zadrzewień i gospodarki łowieckiej,
- 7) funkcjonowania urządzeń komunalnych,
- 8) zaopatrzenia wsi w wodę pitną i służącą celom użytkowym,
- 9) bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego,
- 10) warunków higienicznosanitarnych,
- 11) podejmowania i wykonywania czynów społecznych,
- 12) bezpieczeństwa przeciwpożarowego i ochrony przeciwpowodziowej.

5. Nad realizacją uchwał zebrań wiejskich czuwa prezydium gminnej rady narodowej.

6. Zebranie wiejskie zwołuje się również dla wyjaśnienia polityki Państwa i dla wysłuchania informacji o działalności gminnej rady narodowej, radnych oraz organizacji gospodarczych i społecznych działających na terenie sołectwa.

7. Gminna rada narodowa może:

- 1) określić rodzaje spraw, dotyczących poszczególnych sołectw, które zamiast na sesji podlegają omówieniu lub rozpatrzeniu przez właściwe zebrania wiejskie. Nie dotyczy to rozstrzygnięć zastrzeżonych do właściwości gminnej rady narodowej,
- 2) upoważnić zebrania wiejskie do gromadzenia środków wpływających ze źródeł społecznych na realizację uchwał zebrania, określając zasady dysponowania tymi środkami przez sołtysa oraz kontrolę nad ich gospodarowaniem.

Art. 95. 1. Sołtys wpływa na wykorzystanie aktywności mieszkańców służącej poprawie gospodarności i warunków życia w sołectwie, przyczynia się do podniesienia dyscypliny społecznej oraz czuwa nad wykonywaniem przez mieszkańców obowiązków wobec Państwa.

2. Sołtys działa stosownie do wskazań zebrania wiejskiego, gminnej rady narodowej i naczelnika gminy, reprezentuje mieszkańców sołectwa wobec gminnej rady narodowej i naczelnika gminy oraz bierze udział w naradach sołtysów, zwoływanych okresowo przez naczelnika gminy.

3. Przy wykonywaniu swoich zadań sołtys trwale współdziała z przedstawicielami wiejskiego komitetu Frontu Jedności Narodu, kółka rolniczego i innych organizacji gospodarczych i społecznych, działających na terenie sołectwa, a także radnymi zamieszkałymi na terenie sołectwa.

4. Sołtys nie będący radnym bierze udział w sesjach gminnej rady narodowej z głosem doradczym.

Art. 96. 1. Zebranie wiejskie może odwołać sołtysa przed upływem kadencji, jeżeli utracił zaufanie mieszkańców sołectwa.

2. Gminna rada narodowa odwołuje sołtysa, jeżeli dopuścił się przestępstwa.

3. Gminna rada narodowa może odwołać sołtysa, który nie wywiązuje się ze swoich obowiązków lub dopuścił się czynu dyskwalifikującego go w opinii środowiska.

4. Naczelnik gminy może zawiesić w czynnościach sołtysa, który nie wywiązuje się ze swoich obowiązków lub dopuścił się przestępstwa, i wystąpić do gminnej rady narodowej o odwołanie go.

Art. 97. Na terenach wiejskich włączonych do miast można za zgodą wojewódzkiej (miejskiej w mieście wyłączonym z województwa) rady narodowej utrzymać stosowanie przepisów art. 92—96; przewidziane w tych przepisach zadania gminnych rad narodowych i naczelników gmin wykonują wówczas miejskie (dzielnicowe) rady narodowe i miejskie (dzielnicowe) organy administracji państwowej.

Rozdział 12

Przepisy końcowe.

Art. 98. 1. W razie wygaśnięcia mandatu przewodniczącego rady narodowej lub jego zastępcy rada narodowa na wniosek właściwego komitetu Frontu Jedności Narodu może wybrać na to stanowisko osobę spoza radnych, jeżeli pełni funkcję społeczno-polityczną, ze względu na którą poprzedni przewodniczący lub jego zastępca został wybrany.

2. Do wybranego w tym trybie przewodniczącego rady lub jego zastępcy stosuje się przepisy o prawach i obowiązkach radnego.

Art. 99. 1. Kompetencje dotychczasowych prezydiów wojewódzkich, powiatowych, miejskich, dzielnicowych rad narodowych, ich przewodniczących oraz organów prezydiów rad narodowych przechodzą na odpowiednie terenowe organy administracji państwowej.

2. Rada Ministrów może określić w drodze rozporządzenia, które sprawy należące w myśl ustaw wydanych przed dniem 9 grudnia 1973 r. do organów administracji państwowej wyższego stopnia przechodzą do właściwości organów administracji państwowej niższego stopnia.

Art. 100. 1. Tworzenie, łączenie i znoszenie gmin, zmiana ich granic oraz ustalanie siedzib gminnych rad narodowych i nazw gmin następuje w drodze uchwały wojewódzkiej rady narodowej. Uchwała zapada po zasięgnięciu opinii zainteresowanych gminnych rad narodowych.

2. Uchwały, o których mowa w ust. 1, podlegają ogłoszeniu w dzienniku urzędowym wojewódzkiej rady narodowej.

Art. 101. 1. Dotychczasowe przepisy szczególne, dotyczące gromad i gromadzkich rad narodowych, stosuje się do gmin i gminnych rad narodowych, jeżeli nie są sprzeczne z niniejszą ustawą.

2. Kompetencje dotychczasowych prezydiów gromadzkich rad narodowych, przewodniczących tych prezydiów oraz biur gromadzkich rad narodowych, o ile ustawa nie stanowi inaczej, przechodzą na naczelników gmin.

3. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia, które sprawy należące w myśl ustaw wydanych przed 1 stycznia 1973 r. do prezydiów powiatowych rad narodowych i ich wydziałów przechodzą do właściwości naczelników gmin i miast nie stanowiących powiatów.

Art. 102. 1. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia:

- 1) prawa i obowiązki terenowych organów administracji państwowej oraz zasady obsadzania stanowisk pracowniczych,
- 2) zasady organizacji urzędów terenowych organów administracji państwowej,
- 3) zasady wynagradzania wicewojewodów i wiceprezydentów miast wyłączonych z województw, prezydentów innych miast, naczelników powiatów, miast i dzielnic oraz ich zastępców,
- 4) stanowiska i zasady wynagradzania pracowników urzędów terenowych organów administracji państwowej.

2. W sprawach nie unormowanych w przepisach wydanych na podstawie ust. 1 pkt 1 i 4 do wojewodów, prezydentów miast, naczelników powiatów, miast i dzielnic oraz pracowników urzędów terenowych organów administracji państwowej stosuje się przepisy ustawy o pracownikach rad narodowych.

3. Powoływanie i odwoływanie kierowników i innych pracowników wydziałów (jednostek równorzędnych) uregulowane dotychczas przepisami szczególnymi następuje zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie ust. 1 pkt 1; nie dotyczy to osób powoływanych na zasadach art. 8 ustawy z dnia 27 kwietnia 1972 r. — Karta praw i obowiązków nauczyciela (Dz. U. z 1972 r. Nr 16, poz. 114 i z 1973 r. Nr 12, poz. 89).

Art. 103. 1. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia:

- 1) szczegółowe zadania i uprawnienia gminnych rad narodowych i naczelników gmin w zakresie koordynacji oraz zasady i tryb ich wykonywania,
- 2) szczegółowy zakres działania naczelnika gminy, zasady organizacji i zadania urzędu gminy oraz prawa i obowiązki naczelnika gminy i pracowników tego urzędu,
- 3) zasady i wysokość wynagrodzenia naczelnika gminy i pracowników urzędu gminy,
- 4) szczegółowe zadania oraz prawa i obowiązki gminnego dyrektora szkół,
- 5) zasady i tryb wyboru, zakres działania oraz obowiązki i prawa sołtysa i podsoltysa.

2. W sprawach nie unormowanych w przepisach wydanych na podstawie ust. 1 pkt 2 i 3 do naczelnika gminy i pracowników, o których mowa w ust. 1 pkt 3, stosuje się przepisy o pracownikach rad narodowych.

Art. 104. 1. Wszystkie przysługujące mieszkańcom wsi prawa własności, użytkowania lub inne prawa rzeczowe i majątkowe pozostają nienaruszone.

2. Dotychczasowe mienie gromadzkie staje się mieniem gminnym.

3. Rada Ministrów w drodze rozporządzenia unormuje sprawy zarządu mieniem gminnym oraz tryb jego zbywania.

Art. 105. Zasady podziału większych miast na dzielnice ustali Rada Ministrów za zgodą Rady Państwa.

Art. 106. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zasady i tryb przekazywania radom narodowym oraz pomiędzy poszczególnymi radami narodowymi państwowych przedsiębiorstw, zakładów i instytucji, jak również poszczególnych obiektów majątkowych.

Art. 107. 1. W przypadku rozwiązania rady narodowej (art. 80 pkt 6) zarządza się przedterminowe wybory; wybory te przeprowadza się w terminie określonym przez Radę Państwa i przy odpowiednim zastosowaniu przepisów o wyborach uzupełniających.

2. Kadencja rad narodowych wybranych zgodnie z postanowieniem ust. 1 upływa jednocześnie z wygaśnięciem kadencji pozostałych rad narodowych.

Art. 108. 1. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) ministże — należy przez to rozumieć również kierownika urzędu centralnego,
- 2) gminie i powiecie — należy przez to rozumieć również miasto nie stanowiące powiatu i gminę oraz miasto stanowiące powiat i powiat, w których działają wspólne rady narodowe,
- 3) gminnej i powiatowej radzie narodowej — należy przez to rozumieć również radę narodową wspólną dla miasta nie stanowiącego powiatu i gminy oraz radę narodową wspólną dla miasta stanowiącego powiat i powiatu,
- 4) terenowym organie administracji państwowej — należy przez to rozumieć również terenowy organ administracji państwowej wspólny dla dwu jednostek podziału terytorialnego,
- 5) kierownikowi wydziału — należy przez to rozumieć również dyrektora wydziału lub kierownika, dla którego ustalono inny tytuł służbowy.

2. Ilekroć w ustawie jest mowa o kontroli działalności organizacji społecznych, nie dotyczy to związków zawodowych.

Art. 109. Tracą moc:

- 1) ustawa z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. Nr 14, poz. 130 z późniejszymi zmianami),
- 2) ustawa z dnia 25 września 1954 r. o reformie podziału administracyjnego wsi i powołaniu gromadzkich rad narodowych (Dz. U. z 1954 r. Nr 43, poz. 191 i z 1957 r. Nr 17, poz. 87),
- 3) ustawa z dnia 25 września 1954 r. o osiedlach i radach narodowych osiedli (Dz. U. Nr 43, poz. 192).

278

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 23 listopada 1973 r.

w sprawie szczegółowych zasad wykonywania koordynacji przez terenowe organy administracji państwowej.

Na podstawie art. 56 ust. 2 ustawy z dnia 25 stycznia 1958 r. o radach narodowych (Dz. U. z 1973 r. Nr 47, poz. 277) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Wojewodowie, prezydenci miast oraz naczelnicy powiatów, miast i dzielnic koordynują działalność wszystkich jednostek organizacyjnych na danym terenie zapewniając zgodność ich działania z planem społeczno-gospodarczego rozwoju kraju i potrzebami terenu.

2. Terenowe organy administracji państwowej wyższego stopnia ustalają kierunki koordynacyjnej działalności organów niższego stopnia.

§ 2. 1. Wieloletnie i roczne plany społeczno-gospodarczego rozwoju kraju i terenu stanowią podstawę koordynacyjnej działalności terenowych organów administracji państwowej.

2. Terenowe organy administracji państwowej przy opracowaniu planów społeczno-gospodarczego rozwoju powinny podejmować działania mające na celu skoordynowa-

nie zadań jednostek nie podporządkowanych z potrzebami rozwoju społeczno-gospodarczego terenu.

§ 3. 1. Realizując uprawnienia koordynacyjne terenowe organy administracji państwowej w szczególności:

- 1) ustalają węzłowe problemy, które wymagają skoordynowania, sprawują kontrolę realizacji koordynowanych przedsięwzięć oraz podejmują środki, mające na celu zgodne współdziałanie koordynowanych jednostek w wykonaniu wspólnie podejmowanych zadań,
- 2) dokonują uzgodnień z jednostkami nie podporządkowanymi radom narodowym, realizującymi zadania mające zasadnicze znaczenie dla interesów miejscowej ludności i dla wykonania planowych zadań rad narodowych; na podstawie tych uzgodnień wydają zalecenia koordynacyjne dotyczące ich realizacji.

2. W sprawach uzasadnionych potrzebami społeczno-gospodarczego rozwoju terenowe organy administracji państwowej włączają do realizacji zadań rad narodowych jed-